

Тема 5

Загальні відомості про розвиток і сучасний стан сертифікації в Україні

План:

1. Історія розвитку сертифікації та її народногосподарське значення
2. Правові основи сертифікації в Україні та її сучасний стан
3. Порядок отримання ОС права на проведення робіт в Добровільній системі УкрСЕПРО
4. Схеми сертифікації та знак відповідності в Добровільній Системі УкрСЕПРО

Рекомендована література:

1. Гуменюк Г. Д. Сертифікація, оцінювання відповідності, акредитація: Навч. Посібник / Г. Д. Гуменюк. – Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС.2018. – 220 с.
2. Добровільна Система сертифікації УкрСЕПРО «Порядок проведення сертифікації продукції», затв. ДП «Укрметртестстандарт» 18 січня 2018. – 48с.
3. В Україні скасовується система сертифікації УкрСЕПРО, [Електроний ресурс] – Режим доступу до ресурсу : <http://khcsm.org.ua/news/v-ukrajini-skasovujetsja-sistema-sertifikatsiji-ukrsepro>.
4. Закон України «Про захист прав споживачів» від 1 грудня 2005 р. № 3161-IV (із змінами станом на 01.10.2014р.).
5. Положення про Добровільну систему сертифікації УкрСЕПРО, [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу:
http://www.ukrcsm.kiev.ua/images/file/powers/certification/Polozen_UkrSEPRO_0102_2018new.pdf.
6. Про створення Добровільної системи сертифікації УкрСЕПРО, [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу:<http://www.ukrcsm.kiev.ua/index.php/en/services-ua/2017-11-15-07-55-13>.

1. Історія розвитку сертифікації та її народногосподарське значення

Одна із форм забезпечення якості і безпеки продукції

в перекладі з латинської означає «зроблено правильно» (**sertus** – вірно, **facio** – робити, **sertifico** – підтверджую, засвідчую).

Сертифікація виникла для того, щоб споживачу гарантувати відповідність продукції вимогам законодавчих чи нормативно-правових актів або конкретних стандартів. Сертифікація позитивно впливає на торгові зв'язки між країнами, особливо коли між ними укладені угоди про визнання результатів сертифікації, що значно скорочує термін на отримання дозволу на імпорт продукції, оскільки не потрібно проводити повторні випробування сертифікованої продукції.

Історичні свідчення про розвиток сертифікації

Використання сертифікації бере свій початок з IV ст. до н.е. Самою давньою і простою формою підтвердження якості продукції, товару було завіряння продавця, що продукція якісна під «чесне слово», пізніше виробник ставив клеймо або марку фірми на свою продукцію, чим і підтверджував високу якість виробу та роботу майстра, що було першим проявом сертифікації

У надписах на камені, який було знайдено при розкопках у Греції в 1893 р. приводиться закон про виробництво бронзових деталей для колон при будівництві найбільш важливих споруд. Згідно цього закону між компонентами в бронзі повинно бути: 11 частин міді і 1 частина олова.

У містах Греції та в Римі також існував своєрідний метрологічний нагляд – «колегія агораномів» (від 2 до 5 осіб) – працівники якого стежили за торгівлею на ринках, захищали права споживачів.

В Ольвії, давньогрецькій колонії Північного Причорномор'я, одним із свідoctв діяльності «колегії агораномів» була наявність клейма на мірному посуді місцевого виробництва та бронзових гирях з написом ОЛВІО та скороченими іменами посадових осіб – агораномів.

Метрологічний нагляд існував і в стародавньому Херсонесі, де наглядачі на ринках ще в IV ст. до н.е. слідували за правилами торгівлі та якістю товарів.

Існувала також багато століть процедура страхування, яка супроводжувалася оцінкою стану об'єкта, який страхується, що засвідчувалося документально.

У Західній Європі сертифікація зародилась у XVIII-XIX ст. із середовища ринку на добровільних засадах. Перший сертифікат на продукцію було видано в Німеччині наприкінці XIX ст. З того часу сертифікація зазнала значних змін і поступово стала звичним явищем.

Є свідчення того, що товаровиробники здавна гарантували якість своїх виробів, в т.ч. письмово, тобто додавали до них (згідно з сучасною термінологією) «заяву про відповідність».

У метрології сертифікація давно відома, як діяльність з офіційної перевірки і клеймування приладів (ваг, гир). Клеймування свідчило про те, що прилад відповідає сертифікованим вимогам щодо його конструктивних і метрологічних характеристик.

У передових європейських країнах розвиток сертифікації прийшовся на 1920-1930 рр. Факт проведення сертифікації засвідчувався видачею сертифіката відповідності та правом маркувати відповідну продукцію знаком відповідності.

Перший знак сертифікації був заснований в Німеччині у 1920 р. - німецький національний знак DIN.

У Франції перший закон, що був прийнятий стосовно сертифікації в 1938 р. повністю присвячений національному знаку відповідності «NF» (французький стандарт) і має зображення

NF

Практичне функціонування системи сертифікації почалось після Другої світової війни

21 грудня 1989 р. Рада ЄС прийняла документ «Глобальна концепція з сертифікації і досліджень». Основна ідея цього документа полягає у формуванні довіри до товарів та послуг шляхом використання таких інструментів, як сертифікація та акредитація, що побудовані за єдиними європейськими нормами. Ця довіра повинна бути підтверджена якістю та компетентністю.

У колишньому СРСР сертифікація продукції, що відправлялась на експорт сертифікувалась у зарубіжних центрах і її обов'язковість фактично встановлювалась законодавством тих країн, куди продукція поставлялась із СРСР.

В 1984 р. Урядом СРСР була прийнята Постанова про сертифікацію експортної продукції. В 1986 р. Держстандартом було надано чинності «Тимчасовому порядку сертифікації продукції машинобудування».

У 1987 р. країнами-членами РЕВ (Рада економічної взаємодопомоги) була підписана Конвенція про систему оцінки якості і сертифікації імпортно-експортної продукції (СЕПРО СЭВ).

В СРСР ця система була введена в 1988 р. Системою передбачувалась сертифікація з використанням як стандартів РЕВ, так і інших міжнародних норм і кращих національних стандартів. Цією системою фактично була введена міжнародна акредитація випробувальних лабораторій і міжнародна атестація.

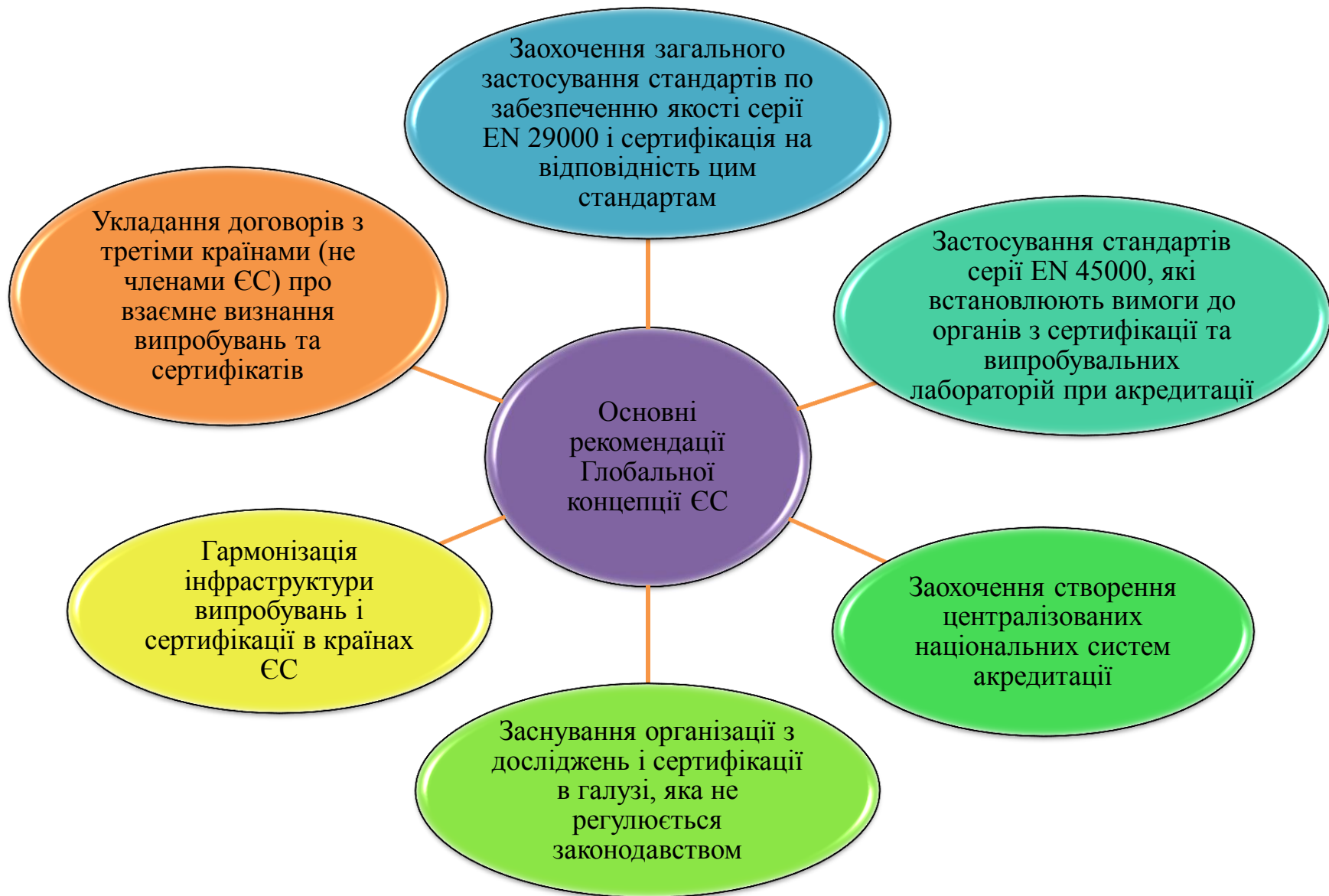
Сертифікація (підтвердження відповідності) стала нормою торгових взаємовідносин будь-якого рівня, як на міжнародній, так і у внутрішній торгівлі, але головним чином нормою великих торгових контрактів (угод).

У 1985 р. на основі CERTICO створено при Раді ISO Комітет з оцінки відповідності продукції вимогам нормативних документів – CASCO.

Сьогодні сертифікація продукції (процесів, робіт, послуг) здійснюється в рамках існуючих міжнародних і національних систем сертифікації, діяльність яких визначається основоположними стандартами організаційно-методичного характеру, розробленими в рамках Міжнародної організації з стандартизації (ISO) за активної участі Міжнародної електротехнічної комісії (IEC).

Сертифікація стала складовою частиною будь-якої інфраструктури ринкової економіки. Вона є одним із шляхів забезпечення високої якості продукції з її допомогою ринок відмежовується від низькоякісної продукції, товарів, які не відповідають вимогам законодавства.

На початку 1970-х років Міжнародна організація стандартизації (ISO) створила спеціалізований комітет CERTICO, яким було підготовлено зведення принципів сертифікації, що отримало назву «Кодекс принципів ISO/IEC по системах сертифікації третьою стороною на відповідність стандартам».

2. Правові основи сертифікації в Україні та її сучасний стан

Початок роботи сертифікації в Україні

прийняття Постанови Кабінету Міністрів «Про організацію проведення сертифікації продукції» від 27.02.1992 р., № 95 та Декрету Кабінету Міністрів «Про стандартизацію та сертифікацію» від 10.05.1993 р., № 46-93

створення Державної системи сертифікації продукції (УкрСЕПРО) і розроблення основоположних стандартів цієї системи, якими встановлені вимоги до органів сертифікації, випробувальних лабораторій, порядок сертифікації продукції тощо.

2001 р. прийнято ЗУ «Про стандарти, технічні регламенти та процедуру з оцінки відповідності»

З 2015 р. ЗУ «Про технічні регламенти і оцінку відповідності», згідно якого було встановлено порядок сертифікації продукції, що знаходиться в законодавчо регульованій і законодавчо нерегульованій сферах

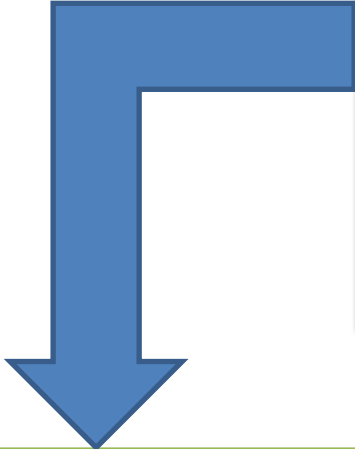
Законом встановлено, що вимоги технічних регламентів, як нормативно-правових актів, є обов'язковими для виконання, а оцінка відповідності вимогам ТР здійснюється для продукції, якщо ця процедура вимагається і описана в ТР, для іншої продукції оцінка відповідності є добровільною

Законом України «Про стандартизацію» (2014р.) встановлено, що стандарти є добровільними для застосування. Отже, втрачається потреба сертифікувати (підтверджувати відповідність) продукції вимогам стандартів чи інших НД

Законодавчими та НПА згідно яких створювалась і розвивалась сертифікація в Україні були:

- **Закон України** «Про захист прав споживачів» в редакції від 01.01.2016 р.
- **Декрет Кабінету Міністрів України** «Про стандартизацію та сертифікацію» від 10 травня 1993 р. № 46-93 – втратив чинність
- Законом України «Про підтвердження відповідності» від 17 травня 2001 р., № 2406-П – втратив чинність
- **Закон України** «Про стандарти, технічні регламенти та процедури з оцінки відповідності» від 01 грудня 2005 р.– втратив чинність
- **Закон України** «Про акредитацію органів з оцінки відповідності» від 17 травня 2001 р., № 2407-III
- **Закон України** «Про технічні регламенти та оцінку відповідності» - чинний з 2015 р.
- **Закон України** «Про стандартизацію» - чинний з 2014 р.
- **Інші** нормативно-правові акти та нормативні документи щодо цієї сфери діяльності.

З 1 січня 2018 року відкривається нова сторінка в сфері сертифікації, коли не держава, а ринок буде регулювати якість продукції, а на заміну сертифікації УкрСЕПРО зразка 1993 року актуальності набуває сертифікат відповідності, виданий акредитованим органом

Потреба в сертифікації продукції, що виготовлена за вимогами стандартів чи інших НД, не втрачається, оскільки така продукція, особливо сільськогосподарська, харчова продукція, продовольча сировина та інша експортується, імпортується, що вимагає підтвердження відповідності вимогам законодавства, НПА, НД щодо безпечності. Нерідко споживач вимагає підтвердження цих вимог незалежною стороною

Створити Добровільну систему сертифікації покладено на Державне підприємство «Всеукраїнський державний науково-виробничий центр стандартизації, метрології, сертифікації та захисту прав споживачів (ДП «Укрметртестстандарт»)

Систему добровільної сертифікації УкрСЕПРО (Система УкрСЕПРО) увібрала у себе найкращий досвід, набутий державною системою сертифікації та базується на її основних принципах і підходах до оцінки відповідності продукції, робіт, послуг

ДП «Укрметртестстандарт»

У 2005 р. пройшов оцінювання системи менеджменту регіональною метрологічною організацією KOOMET та латвійським органом з акредитації LATAS, як орган з сертифікації персоналу на відповідність ISO/IEC 17024

У 2006 р. акредитований НААУ як орган сертифікації продукції, системи якості на відповідність міжнародним стандартам

У 2015 р. – як орган з оцінки відповідності продукції на відповідність ISO/IEC 17065

У 2016 р. НААУ підтвердила компетентність Калібрувальної служби відповідно до вимог ДСТУ ISO/IEC 17025

Повноваження ДП «Укрметртестстандарт»

Акредитований НААУ як:

- орган з оцінки відповідності (ООВ) продукції на відповідність ДСТУ EN ISO/IEC 17065:2014;
- орган сертифікації систем управління на відповідність ДСТУ EN ISO/IEC 17021-1:2017.

Випробувальна служба УкрТЕСТ (ДП «Укрметртестстандарт») акредитована на відповідність ДСТУ EN ISO/IEC 17025:2006.

Призначений Мінекономрозвитку на виконання робіт:

- оцінки відповідності продукції вимогам 20 Технічних регламентів;
- сертифікації продукції;
- сертифікації системи управління.

ДП «Укрметртестстандарт» призначений Міністерством інфраструктури як:

- ✓ технічна служба Категорії А від України за Правилами ЄЕК ООН та включений до переліку таких служб (2015 р.);
- ✓ орган з сертифікації (уповноважений орган) на виконання робіт із затвердження типу колісних транспортних засобів (2016 р.).
- ✓ ДП визнано органом з сертифікації в системі ІЕСЕЕ (СВ Scheme), в рамках якої сертифікати ДП визнаються в 53 країнах світу - членах цієї Системи.
- ✓ Укладено Угоди з 11 ОС продукції Європи та Кореї про взаємне визнання результатів робіт з оцінки відповідності, завдяки яким українські підприємства можуть маркувати продукцію знаком СЄ.

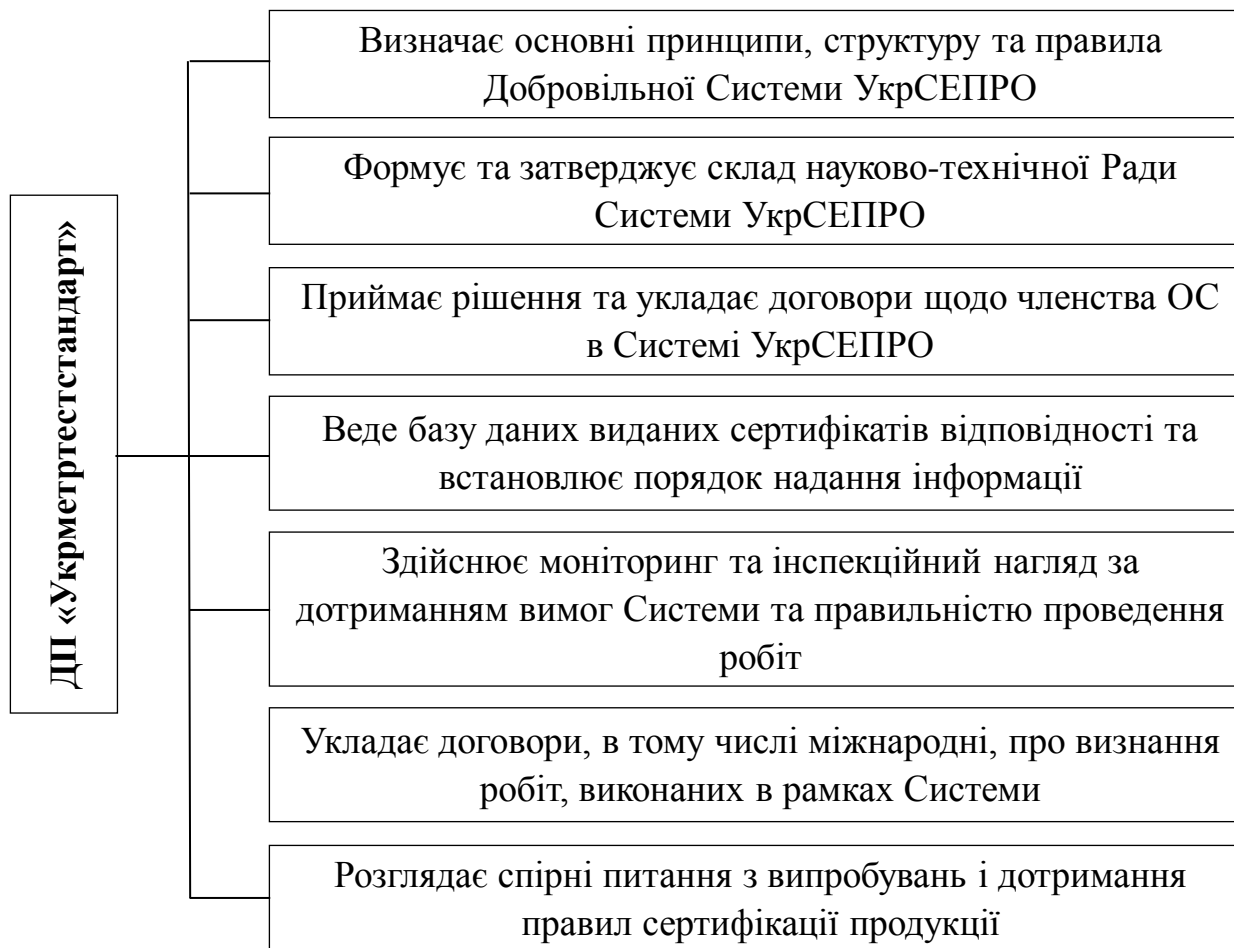
Добровільна система УкрСЕПРО має на меті:

- ❖ запобігання реалізації продукції небезпечної для життя, здоров'я та майна громадян і навколишнього природного середовища;
- ❖ створення умов для участі суб'єктів підприємницької діяльності в міжнародному економічному і науково-технічному співробітництві та міжнародній торгівлі;
- ❖ сприяння споживачеві в компетентному виборі продукції, робіт, послуг.

Організаційна структура Добровільної системи УкрСЕПРО

Повноваження ДП «Укрметртестстандарт» у сфері Добровільної сертифікації УкрСЕПРО

Повноваження науково-технічної Ради в Добровільній системі УкрСЕПРО

Науково-технічна рада Системи УкрСЕПРО (далі – Рада) – дорадчий орган, сформований ДП «Укрметртестстандарт». Рада формується із представників ДП «Укрметртестстандарт», ОС – членів Системи УкрСЕПРО, підприємств-споживачів послуг з сертифікації, об'єднань споживачів та державного контролю

3. Порядок отримання ОС права на проведення робіт в Добровільній системі УкрСЕПРО

Вимоги до органів сертифікації продукції, процесів, послуг

Право проведення робіт у Системі УкрСЕПРО надається компетентному органу з сертифікації шляхом укладання з ДП «Укрметртестстандарт» договору про співпрацю в Системі УкрСЕПРО, за умови виконання ОС вимог, що встановлені до таких органів.

Орган сертифікації продукції, процесів, послуг повинен

Бути зацікавленим у співпраці у сфері оцінки відповідності

Бути акредитованим на відповідність ДСТУ EN ISO/IEC 17065

Мати позитивну репутацію, набуту під час проведення робіт в Державній системі сертифікації

Не мати скарг та зауважень до діяльності органу сертифікації

Бути акредитованим НААУ як ОС СУ згідно ДСТУ EN ISO/IEC 17021 та ДСТУ ISO/IEC 22003

Мати досвід роботи із сертифікації не менше 10 років

Мати достатню кількість компетентного штатного персоналу

Мати штатних сертифікованих аудиторів відповідно до сфери акредитації

Мати власну СУЯ, що відповідає вимогам ДСТУ ISO/IEC 9001

Мати власну ВЛ акредитовану на відповідність ДСТУ ISO/IEC 17025

Мати укладений договір обов'язкового страхування професійної відповідальності за шкоду, заподіяну третім особам

Основні вимоги ОС продукції з метою забезпечення довіри до їх діяльності згідно вимог ДСТУ EN ISO/IEC 17065:2014 «Оцінювання відповідності».

Принципи діяльності ОС продукції, послуг, процесів

Принципи діяльності	Критерії довіри
Неупередженість	Загрози неупередженості, які можуть виникнути з причини: <ul style="list-style-type: none"> - особистого інтересу (залежність втратити роботу, платню, клієнта тощо); - ОС або персонал діє на підтримку опозиції до даної компанії; - загрози, які виникають від ОС або персоналу; - залякування (погроз або страху, які походять від клієнта або інших зацікавлених сторін); - конкуренція між особою, залученою за контрактом, і клієнтом; - тощо
Компетентність	Підтверджена акредитацією
Конфіденційність	Захист ОС будь-якої приватної інформації
Відкритість	Доступ до інформації щодо процесів оцінювання відповідності або схем сертифікації, статусу сертифікації будь-якої продукції (щодо підтримання, розширення, скорочення, призупинення, скасування сертифікації)
Доступ до інформації	Доступ до інформації, що є предметом сертифікації організації або особи, яка працює за контрактом з ОС
Реагування на скарги та апеляції	Розгляд скарг і апеляцій оперативно та належним чином
Відповідальність	Клієнт несе відповідальність за виконання вимог сертифікації, орган сертифікації – за отримання достовірної кількості об'єктивних доказів, щоб видати сертифікат відповідності, або не підтримати сертифікацію

Порядок розгляду заявки та прийняття рішення про співпрацю в Системі УкрСЕПРО

- ❑ Сертифікат члена – Системи УкрСЕПРО видається терміном на 3 роки
- ❑ Договір на наступний термін може бути укладений після оцінки діяльності ОС в Системі УкрСЕПРО
- ❑ Після укладання договору такий ОС має право проводити роботи з сертифікації у межах номенклатури продукції, перелік якої визначається сферою акредитації, та видавати сертифікат і додаток до сертифіката відповідності на бланку Системи УкрСЕПРО
- ❑ ОС присвоює виданим ним сертифікатам відповідності (атестатам виробництва) реєстраційні номери та вносить інформацію про зареєстровані, скасовані чи зупинені сертифікати до бази даних Системи УкрСЕПРО. Якщо ОС не надає інформацію про видані сертифікати до бази даних, такі сертифікати вважаються не дійсними в Системі УкрСЕПРО.
- ❑ ДП «Укрметртестстандарт» проводить інспекційний нагляд за діяльністю ОС у разі виникнення сумнівів у правильності та достовірності виконання робіт з сертифікації в Системі УкрСЕПРО, а також надходження інформації про безпідставну видачу сертифіката відповідності.
- ❑ Інспекційний нагляд проводиться за рахунок ОС, який перевіряється.

Відповідальність сторін.

Орган з сертифікації несе відповідальність за:

- неправильно прийняті рішення щодо надання, підтримання, розширення, призупинення дії чи скасування сертифікатів;
- недостовірність результатів робіт з сертифікації (оцінки відповідності);
- невиконання або неналежну якість виконання покладених на нього функцій і обов'язків;
- недотримання встановленого порядку і процедур сертифікації;
- безпідставне або неправильне використання Знаку відповідності.
- ДП «Укрметртестстандарт» несе відповідальність за:
- розголошення конфіденційної інформації, отриманої в процесі співпраці з ОС.

Припинення діяльності в Системі УкрСЕПРО.

Діяльність ОС в Системі УкрСЕПРО може бути припинена за рішенням ДП «Укрметртестстандарт» у таких випадках:

- ✓ за зверненням ОС з відповідною заявою;
- ✓ у разі виявлення фактів невідповідності встановленим до ОС критеріям або порушення ним порядку та процедур Системи УкрСЕПРО;
- ✓ скасування атестата про акредитації ОС;
- ✓ демпінгування ОС вартості робіт з сертифікації продукції;
- ✓ у разі відмови від проведення інспекційного нагляду за діяльністю ОС та сплати щорічного внеску для підтримання функціонування бази даних Системи УкрСЕПРО.

4. Схеми сертифікації та знак відповідності в Добровільній Системі УкрСЕПРО

ДП «Укрметртестстандарт» розроблено 6 схем, що передбачають сертифікацію:

- **одиночного виробу (схема № 1) – термін дії сертифіката встановлює ОС**
- **партії продукції (схема № 2) – термін дії сертифіката до 1-го року в залежності від специфіки продукції**

Три схеми для сертифікації продукції, що випускається серійно:

- **з випробуванням відібраних зразків (схема № 3) – термін дії сертифіката до 1-го року в залежності від специфіки продукції**
- **з випробуванням зразків та з проведенням аудиту і атестації виробництва (схема № 4) – термін дії сертифіката до 3-х років**
- **з випробуванням зразків та інспекцією системи управління та виробництва продукції (схема № 5) - термін дії сертифіката до 5-ти років**
- **схема № 6 застосовується для сертифікації надання послуг - термін дії сертифіката від 3-х до 5-ти років**

Розроблені схеми, в основному, відповідають рекомендованим схемам в ДСТУ ISO/IEC 17067.

Схеми сертифікації у Добровільній системі УкрСЕПРО

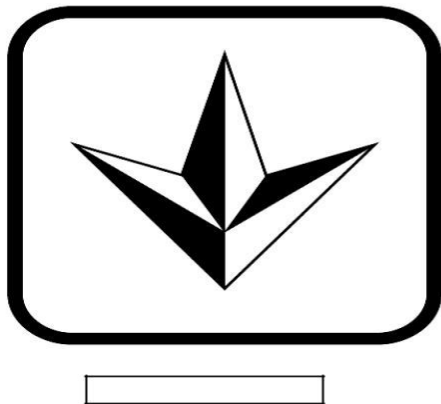
Номер схеми	Схема за ДСТУ ISO/IEC 17067	Продукція, що сертифікується	Назва робіт				Документи, які видаються органом з сертифікації продукції	Термін дії
			Аудит виробництва, атестація виробництва	Сертифікація (оцінка) системи управління	Випробування з метою сертифікації	Інспектування		
1	1a	Одиничний виріб	Не проводиться	Не проводиться	Проводяться кожного виробу	Не проводиться	Сертифікат відповідності на кожний виріб	Термін встановлює ОС
2	1б	Партія продукції (виробів)	Не проводиться	Не проводиться	Проводяться на зразках всієї номенклатури продукції або типових зразках однорідної продукції, відібраних в порядку і в кількості, встановлених ОС	Не проводиться	Сертифікат відповідності на партію продукції	До одного року
3	2	Продукція, що випускається серійно	Проводиться аналіз наданої заявником документації стосовно процесу виробництва		Проводяться на зразках продукції, що відібрані (надані) в порядку і в кількості, встановлених ОС	Проводиться шляхом проведення випробувань зразків продукції в порядку та в обсязі, встановлених ОС	Сертифікат відповідності на продукцію, що випускається серійно	До одного року

Номер схеми	Схема за ДСТУ ISO/IEC 17067	Продукція, що сертифікується	Назва робіт				Документи, які видаються органом з сертифікації продукції	Термін дії
			Аудит виробництва, атестація виробництва	Сертифікація (оцінка) системи управління	Випробування з метою сертифікації	Інспектування		
4	3, 4	Продукція, що випускається серійно	Проводиться	Не проводиться	Проводяться на зразках продукції, відібраних з виробництва в порядку і в кількості, встановлених ОС	Проводиться шляхом перевірки виробництва або аналізу документації та випробувань зразків продукції, відібраних на виробництві, у постачальника або з торгівлі в порядку, встановленому ОС	Сертифікат відповідності на продукцію, що випускається серійно	До трьох років
5	5	Продукція, що випускається серійно	Не проводиться	Проводиться	Проводяться на зразках продукції, відібраних в порядку і в кількості, встановлених ОС	Проводиться шляхом інспектування системи управління та виробництва продукції в порядку, встановленому ОС	Сертифікат відповідності на продукцію, що випускається серійно	До п'яти років
6	6	Надання послуг (робіт)	Проводиться	Проводиться (за наявності)	Проводяться на зразках продукції, відібраних в порядку і в кількості, встановлених ОС (за наявності)	Проводиться шляхом інспектування процесу надання послуг (робіт) в порядку, встановленому ОС	Сертифікат відповідності на послуги (роботи)	Від трьох до п'яти років

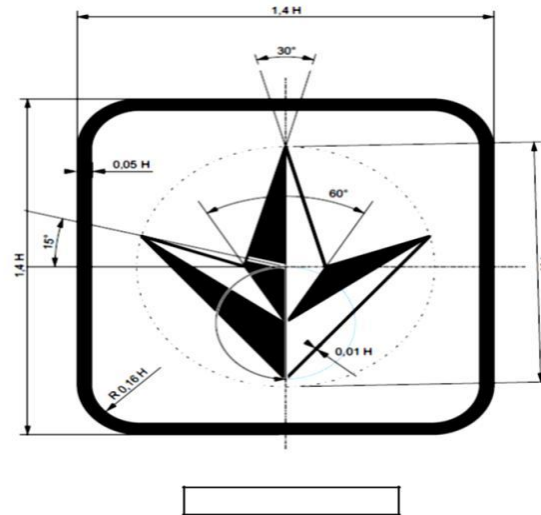

Знак відповідності призначений для позначення сертифікованої продукції в Добровільній системі УкрСЕПРО, з метою інформування споживача про те, що продукція відповідає вимогам, підтвердженим під час її сертифікації.

Знак наноситься на продукцію або на пакування, або зазначається в інструкції з експлуатації, або в інших документах, що супроводжують таку продукцію.

*Рис. 1 Знак відповідності
Добровільна система сертифікації*

*Рис. 2 Базовий розмір знака
відповідності*

З моменту призупинення договору (ліцензійної угоди) маркування продукції знаком відповідності та ідентифікаційним номером ОС забороняється